

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma: 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: Emlékezés...: *Petronius*. — Jöjj édes...: *Endrődi Béla*. — A költő: *Vértesy Gyula*. — Az orosz Riviera: *Csudáky Bertalan*. — Irodalom és művészet: *Ór*. — A hétről. — Szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról. — Hirdetések.

Emlékezés...

Irta: *Petronius*.

Az országos bizottság oszlopos tagjai közül rövid idő alatt többet kellett megsiratnunk.

Pásztélyi János kuriai bíró, előhaladt koránál fogva már csak az ő köztiszteletben álló nevét és fiában egy másik oszlopos tagtársunkat adhatta az országos bizottságnak. A legmelegebb részvétellel kísértük őt ki a kerepesi temetőbe.

Korán, még a római zarándoklat előtt, elhunyt *Fejérváry* Imre makói földbirtokos tagtársunk is, ki országos bizottságunkban Mikár Zsigmonddal együtt az oláh egyházmegyéek törzsökös magyarságát képviselte. Fejérváry buzgón kivette a maga részét országos bizottságunk szervezésében s kezdetől fogva tagja volt a hajdúdorogi végrehajtóbizottságnak is. Mindig arról ábrándozott, hogy ha velünk jöhet Rómába, térden állva be fogja jelenteni a Szent atyának, hogy ő olyan család tagja, mely *Szent Canesiusban* egy szentet adott az egyháznak. A sors nem akarta, hogy ezt az ábrándképét megvalósíthassa.

Hamar elvesztettük *Fekete* István főesperest, *Iványi* János cz. kanonokot és *Küzmös* György főorvost is, kik hervadhatlan érdemeket szereztek abban, hogy a szabolicsiak tömegesen résztvettek zarándoklatunkban. Nyolczvan éves kora daczára *Iványi*, ugyszintén *Küzmös* is személyesen résztvettek a zarándoklatban; *Küzmös*, mint főgondnok, gyönyörű templomot emelt ajaki fiók egyházunknak, a hajdúdorogi hálaadó ünnepélyen pedig a szent misét a korábbi gyakorlat szerint, vagyis kizárólag magyar nyelven *Iványi* celebrálta. Remélhetőleg nem a legutolsó, de a régi gyakorlatnak ez volt utolsó kizárólag magyar miséje Hajdúdorognak. Barátai figyelmeztették, hogy ebből baja lehet, de ő azt válaszolta, hogy örömmel elviseli, ha baja lesz és hogy úgyis kevés idő választja már el attól, amikor erről tiszta lelkiismerettel be fog számolni az Úrnak.

Tavaly eltemettük Hajdúdorogon a jó Pali bácsit is, *Farkas* Pált, aki vérszerinti utódja volt a hajdúság első kapitányának és úgy tudom, hogy egy időben maga is hajdúkapitány volt. Mint az országos bizottság társelnöke és a hajdúdorogi végrehajtó-bizottság elnöke, mindvégig intranszigenz híve volt a magyar liturgiának s csak nehezen tudta

elviselni azt a néhány ó-szláv vezényszót, melyet az 1896. évi pápai tilalom után Hajdúdorog is kénytelen volt elfogadni.

Szenvedélyes gazda és vadász volt, valódi gentry, kinek legfőbb öröme a szép lovakban tellett. Ez volt a végzete is. Mikor a munkácsi püspök először jött Hajdúdorogra, hogy ott magyar énekek kísért kismisést mondjon, magyarul adjon áldást és magyarul szentelje fel ottani egyházunk díszesen újra épített iskolaépületét: előhaladott kora daczára tüzes lovon ő volt a püspök elé menő városi bandérium dőlczeg vezetője. Kevéssel ezután történt az a gyászos eset, hogy lovai elragadták s ez a baleset áldozatul vitte a nagy kora daczára is még erőteljes férfiút.

Mikor az országos bizottság elnöke egészségi okokból egyelőre visszalépett a közvetlen vezetéstől, egy dorogi deputáció élén ő is feljött Budapestre, hogy maradásra és kitartásra bírja s oly fontos eseménynek ítélte ezt a — bár csupán ideiglenes — visszalépést is, hogy az országos bizottság egy rendkívüli teljes ülésének egybehívását indítványozta.

— Ki tudja, — így szólt az elnökhöz — hogy a Magyar Liturgia zászlaját meghagyhatod-e utódod kezében?

Ezt a látogatását az országos bizottság elnöke már csak úgy viszonzozhatta, hogy bár gyengélkedő állapotban, de a késő őszi időjárás daczára is személyesen vezette temetésére az országos bizottság küldöttségét s ravatalánál könyes szemekkel, megható rövid beszédben búcsúzott el öreg barátjától.

A folyó év is elvitte a maga áldozatát oszlopos tagtársaink sorából, *Mikár* Zsigmond, az országos honvédegyesület hazaszerte ismert és szeretett főtítkáranak személyében. Nemcsak az orsz. bizottságnak, de Egyesületünknek is egyik legjelesebb tagja volt. Az utolsó két év alatt szélhűdés következtében már úgyszólván állandóan az ágyat volt kénytelen őrizni, de őt mindvégig hűségesen ápoló leányától tudjuk, hogy mikor híret vette szegényháztéri templomunk megnyitásának, egyszer nagy titokban, súlyos betegsége daczára is elvándorolt oda s buzgó áhítattal adott halát az Úrnak, hogy ezt megérhette.

A magasba szárnyalt lelkének megvolt még az az elégtétele is, hogy magyar nyelven, budapesti

hitközségünk tömeges részvétele mellett kísérhettük utolsó útjára hátrahagyott hamvait.

Aggódva nézünk a jövő elé, hogy lesz-e oszlopos tagjainknak méltó pótlásuk? A jelek nem kedvezők, mert fiatalságunk közt, szerencsétlen példák nyomán, nagyon elterjedt a félműveltség és a korai politizálás betegsége. Mikor az ifjúság segélyezésére hivatott Egyesületünk megalakult, az ifjúság addigi önszegélyző-köre, az országos bizottság elnökének tanácsára, fölvette a «Vasváry Pál önképzőkör» nevét, de azóta is keveset törődött az önképzéssel. Az országos bizottság elnöke, mikor alkalma nyílt, mindig azt prédikálta a fiatalságnak, hogy ne foglalkozzék a politikával, hanem csak a liturgiával és az internacionális tudományokkal. Ők azonban fontosabbnak tartották, hogy «testületileg» — mint corpus reparatum (!) — belépjenek a lánglelkű gróf Eszterházy János által alapított Magyar Országos Szövetségbe. Az egyik előző cikkemben említett alkalommal pedig kicsinyben múlt, hogy nem a legnagyobb galibát okozták — tájékozatlanságból és túlbuzgóságból — ügyünknek.

De meglehet, sőt bízom benne, hogy aggodalmam nem fog megvalósulni. Mi öregek mindig aggodással nézünk azoknak a mihaszna, de kedves gyerekeknek a jövője elé. Pedig ha rájuk kerül a sor, bizonyára ép úgy, vagy még különben meg fogják állni helyüket, mint mi.

A költő.

Írta: *Vértesy Gyula.*

Kedves kis hugocskám! Van szerencsém neked bemutatni a talmi bohémek legragyogóbb példányát Káhr Marcell urat. Hogy a költő úr, aki különben üres óráiban könyvelő az «Általános Zsebelő Korona- és Takarékszövetkezet»-nél — vagy mondjuk úgy, hogy üres óráiban költő s nem üres óráiban könyvelő, — hogy a jeles úr becses régi Kóhn nevét miért magyarosította Káhra, azt csak a jó Isten tudja, meg Káhr úr — de valószínűleg az a tévhit vezette, hogy azt hitte, hogy a h-betűj, a nemesi nevek kelléke, mint például Tóth, Artóthy, Baróthy, s így lett belőle Káhr. Vagy az is lehet, hogy csak a régi Kóhn névhez való kedves ragaszkodás tartatta meg vele a h-betűt.

A Marcellt pedig a Móriczból csinálta — valószínűleg a Prevost Marcell hangzatos neve lebegvén lelki szemei előtt.

Káhr Marcell úr a bemutatás után szóltanul, méltóságteljes, merev főhajtással fog téged üdvözölni, majd később, impozáns értelmi szünet után, kegyeskedik téged szóra is méltatni:

— Örülök, hogy kegyeddel megismerkedtem (ez az undok s értelmetlen «kegyed» az ő legkedvesebb megszólítása) magamfajta poéta mindig örül, ha szép lánnyal találkozik. . . A lelkünk új hangulatokat kap — teszi hozzá ismét szünet után, úgynevezett szelíd merengéssel bámulva reád.

S te hugocskám el vagy ragadtatva, hogy a modern magyar költészet elsőrangú képviselőjét személyesen tisztelheted, a kinek legutóbb is, egyik előkelő «irodalmi kritikai, szépirodalmi hetilap» az arcképét hozta, életrajz s nagy, dicséret cikkek keretében; megírván azt is, hogy a derék úr kinél varratja a mellényeit, hogy köti a nyakkendője csokrát s hogy hol és mit szokott vacsorázni, melyik színésznővel van vagy volt viszonya, miután mindez végtelenül szükséges a jeles költő irodalmi jellemzéséhez.

Kijelented, hogy boldog vagy, hogy a nagy férfiúval megismerkedhetél.

— Boldog is lehet kicsikém, mert nem lehetetlen, hogyha úgy jön a hangulatom, átadom kegyedet a halhatatlanságnak.

S te hugocskám, a ki senki más emberfiának el nem néznéd, hogy lekicsikémezzen, most boldog vagy a kitüntető bizalmas megszólításért:

— Ha verset írna rólam! — sóhajtod áhítatosan.

— Majd meglátjuk lelkem. Lehet, hogy még a maga énének lesz valami köze az én énemhöz.

S te kedves kis hugocskám, minden igyekezetteddel azon leszel, hogy megnyerd a költő úr becses hajlamait. S más lány is azon lesz, a kivel csak találkozók. S a költő úrnak már első bemutatkozása pillanatától nyert ügye van a szívek világának minden vonalán.

S a költő úr, mint a szívek Napoleonja, büszkén jár a meghódított szívtartományok fölött.

Jelentősebb sikereket nem ér ugyan el, mert ahhoz se elég esze, se modora nincs, hogy a nők érdeklődését a mélyebb érzelmek hatásáig föl tudja ébreszteni, — de hát nem is erre pályázik ő! Annál kevésbé, mert mióta nőül vette a szövetkezet igazgatójának vörös hajú, vörös szemű, elhízott leányzóját s kapott vele a húszezer korona hozományon felül biztos ígértet arra nézve, hogy legközelebb az «Általános Zsebelő Korona és Takarékszövetkezet» aligazgatója lesz, évi nyolcezer korona fizetéssel és pausálékkal; hát azóta feddhetetlen férj, a ki csak versekben foglalkozik más nőkkel is.

Jöjj édes . . .

Jöjj édes, ősz van már az erdőn,
Az égen bágyadt sugarak,
Az elmúlás fájó varázsa
Borong a pusztta fák alatt.
Látod, hogy húll a hervatag lomb?
Hallod hogy sóhajt minden ág?
— Add ide lágyan a kezeckéd
S vezess a pusztuláson át.

Jöjj édes, ősz van már az erdőn,
Az út párába, kődbe visz.
Rézsinű alkony, szürke felhők . . .
— Ősz volt eddig szívemben is.
De mióta te ráhajoltál
Biztatón, áldón, szeliden:
Ujjongó dallal, ragyogással
Ültette be a szerelem.

Jöjj édes, ősz van már az erdőn . . .
— S én mégse látok hervadást.
Csókfátyolt borítok szemedre,
Hogy tűnő bút, gyászt te se láss.
Tekints inkább égő szívembe,
Találsz ott napfényt és tavaszt.
— Mi a tavasz és mi a napfény?
Még sügom édes, — te vagy az . . .

Endrődi Béla.

A humor az élet fűszere, nehéz dolgok elemésztője; földoldó orvossága a gyűlölettel megalvadt vérnek; ködös agyvelők tisztítója, búskomorság vígasztalója, harmatesőppje az igazságnak, amelyről Isten képe tükröződik vissza.

 Az orosz Riviera.

Irtá: Csudáky Bertalan.

Csak versekben, vagy pedig így felületesen üzleti érdekből. Mert amelyik leány vagy asszony várja, hogy a költő énjének legyen valami köze az ő énjéhez, vagyis, a ki magáról szóló szerelmes verset vár a költő tollából, az mind érdeklődik a költő úr érthetetlen, szimboliztikus hülyeségei iránt és mind irkál-firkál a lapokhoz, hogy miért nem közölnek még több verset a legnagyobb magyar költőtől: Káhr Marcellé úrtól.

S ebben áll a költő úr üzleti érdeke. Mert a mi lelkes lapjaink jó verseket nem szoktak közölni, legfeljebb ingyen. De a Káhr-féle urak dolgait, a kiknek érdekében, élelmes üzleti fogások révén, hölgyek interpellálnak — közlik is, fizetik is.

S addig-addig közlik sűrű egymásutánban, míg lassanként mindenki belenyugszik abba, hogy Káhr úr költő, a kinek a verseit közölni s fizetni kell, mert a közönség szereti.

S míg Vajda János egyik verskötetének három vagy négyszáz vevője akadt, Káhr Marcellé úr legutóbbi «*Démonok*» című kötetét hétezer példányban nyomták, biztos eladásra számítva.

A «*Démonok*»-ban különben lerotta a költő úr a hölgyek iránti tartozásait. Felsőleges versei olyan értelmetlen homályba vannak burkova, hogy bármelyik tisztelője magára értheti bármelyiket.

Így például te kis hugom, ha olvasod a nagy költő egyik halhatatlan remekében, hogy:

— Selymes hajad villogó tűzében
Ég ábrándos lelmem sóhaja —
És Északról, Délről vagy bárhonnan
Meghalni én eljövök oda —

Vagy:

Zokog a jajszó bús lelkemben,
Tevéled mindent elvesztettem. —
Míg ottkűn édes tavasz zsendül,
Szívedből halálharang csendül.

Vagy a következő mély értelmű dal:

Zöldek, vörösek, sárgák, kékek
És «*Cœur de Jeanette*» illatok —
Kövér, sovány, fekete, szöke —
Oh, hogy már mind itt hagyatok! . . .

Hát kedves hugocskám ezeket s az efajta verseiményeket mind bátran magadra értheted te is, meg a többiek is.

S mindnyájan hihetitek, hogy a nagy költő énjének köze lett a ti énetekhez.

S ha a kötet megjelenése után találkozol vele, álmatag tekintettel fog nézni rád s kijelenti, hogy:

— A kötetben kegyedről is szó van!

Mikor pedig elragadtatással dicséred neki a kötetet s kiemeled azt is, hogy milyen kapós, az első kiadás már el is fogyott, únottan azt feleli:

Ez emeg nem érdekel, én csak sziveket keresek, a melyek megértik a költészetemet. Hogy megveszik-e a könyveimet, az mellékes. Én ideálista, bohém vagyok. Írok a szép szemeknek és a halhatatlanságnak.

Odahaza pedig az ideálista bohém külön üzleti könyvben könyveli el a «költői bevételek»-et:

— Májusi szerelem	20 korona
Te és én	25 „
Álom és Délibáb	10 „
Tiszta látás	20 „
« <i>Démonok</i> » első kiadásból	2000 „
„ második kiadásból	1000 „

Néha-néha a vöröshajú, vörösszemű kövér asszony is átnézi a költő üzleti könyvét s ilyenkor megjegyzi: 20 korona kevés egy versért. Felemelhetné az árakat!

De Káhr úr nagylelkű. Nem emeli fel az árakat. Sőt egy-egy reklámczikk fejében nemcsak ingyen ír egy-egy verset is, hanem mióta aligazgatója az «Általánosan Zsebelő Korona- és Takarékszóvetkezet»-nek, azóta az újságok dicséreteit kisebb s nagyobb összegű váltók leszámításával honorálja . . .

Aki szereti a fenséges természet nagyszerű pompáját, a mosolygó ég kéklő tisztaságát, aki gyönyörködni tud erdők-mezők vadvirágainak mámorító illatában, a felhőket karczóló bércek és kies völgyek változatos szépségében, az keresse föl az orosz birodalom legdélibb vidékeit, ott fogja találni a festői szépségű *Krimet* és *Kaukázust*. Hogy melyik szebb, melyik vonzóbb, azt hamarosan bajos eldönteni. Kaukázus telve van egészséges, hatalmas költészettel, letűnt nemzetek történelmi emlékeivel, Krim ezzel ellentétben szelíd, lágy és családiános megnyugtató. A Kaukázus természetes szépségei férfiasan, erőteljesen, Krimben nőies, gyöngéd és bájos minden.

I.

Egy röpke visszapillantás Podolia gazdag földjére — s vonatunk a hangyaszorgalmú kis-orosz nép termékeny vidékein keresztül gyorsan berobog az orosz Riviera előcsarnokába. *Odessza* ez az érdekes előcsarnok, ahonnan a csodálatosan szép Krim félsziget, vagy más néven az orosz Riviera verőfényes partvidékeire indulunk. Alig hagyjuk el a vasúti állomás perronját, szemünk máris modern stíllü, impozáns palotákban gyönyörködik s nem is sejtjük, hogy ez a feketetenger melléki kis Páris mindössze egy évszázados produktuma az orosz terjeszkedésnek s az orosz birodalom fejlődő kulturájának.

Amikor *Potemkin* nagyherceg még nem volt kegyence az orosz cári udvarnak s nem tartozott az úgynevezett szerencsés kezű diplomaták közé, a Feketetenger északi partvidékein még se híre, se hama nem volt nagyobb kikötővárosnak. Apró-cseprő török és tatár falvak, itt-ott kezdetleges berendezésű erősségekkel tarkítva, búslakodtak a hullámos partvidékek magaslatain.

De fordult az idő kereke. Csakhamar szétzüllött a krimi khánok birodalma s amikor *Potemkin*, mint a czár megbízottja, Szebasztopol vidékére érkezett, a *Girejek* hatalmas tatár dinasztíájából már hírmondó se maradt a khánok ősi fővárosában, Bachsiszerájban. A krimi félsziget s az egész tenger mellék történelmi nevezetességű helyeire új urak érkeztek. Az érdekes fekvésű területre ebben az időben a rohamosan terjeszkedő Oroszország tette rá a kezét s így birodalmának déli részét kikerkéttette egészen a Feketetenger mosta partokig. Romba dőltek a karcsu minaretek, eltűntek az apró tatárkunyhók s rövid idő alatt pompás kikötővárosok szegélyezték a déli orosz birodalom természetes határvonalát.

A sok közül a kétségkívül a legszebb és legmodernebb Odessza. A Feketetenger északnyugati sarkában fekvő pompásan kiépített kikötővárost az orosz geográfusok a krimi félsziget előcsarnokának, maguk az orosz-szaikai pedig kis Páris-nak s kellemes éghajlatáért feketetenger melléki *Palermo*-nak is nevezik.

Az ősi *Eni-Duni* török erőd s a *Chodziberej* falu romjai fölé épített Odesszának sem vezető szerepe, sem pedig valami jelentősebb történelmi múltja nincs. Gróf *Zubov* kormányzósága idején még egyáltalában nem gondoltak arra, hogy az új tenger melléken piacot teremtsenek az orosz iparnak és kereskedelemnek.

Mikor 1794. augusztus 20-án letették az első odesszai orthodox templom alapkövét, az ötletes *Ribászov* viceadmirális s a tudós *Volán* mérnök, akik Odessza tulajdonképeni megalapítóinak tekinthetők, olyan cári ukázat eszközöltek ki, amelynek értelmében néhány nap leforgása alatt odatelephíthették a török háborúban megdődött albán és török harcosokat, akikkel 1795-ben már egy nagyszabású kereskedelmi kikötő építéséhez is hozzáfoghattak. *Ribászov* pontos följegyzései szerint a lakosság

száma akkor mindössze 2500 főre rugott, akik az építkezésnél tanúsítói szorgalmukért s magáért a letelepedésért, mint azt az odesszai városi levéltárban őrzött okmányok is igazolják, az állam részéről hosszú időn át igen sok kiváltságban és kitüntetésben részesültek.

A nagyarányú kikötő teljes kiépítéséhez Pál csár rendeletére 300.000 rubelnyi segélyt bocsátottak a városi hatóság rendelkezésére. Azonban ez a rohamosan fejlődő dél-országi metropolis legtöbbet köszönhet francia származású kormányzójának, Armand Emanuel *Richelieu*-nek. A bevándorolt vagyonos francia polgárnak kevés köze van ugyan a nagy *Richelieu*-höz, halhatatlan szellemű rokonához, de hasznos szereplésével és munkásságával, melyet nemcsak Odessza, de az egész partvidék felvirágoztatása körül kifejtett, hála rá kötelezett egy egész országot. S hogy érdemei csakugyan nem kicsinyek, azt Odessza lakossága azzal ismerte el, hogy a tengerparti boulevard legszebb pontján pompás bronzszobrot állított emlékére. Színházak, templomok, iskolák építése, ipar- és kereskedelembe vágó intézmények létesítése s mindaz, ami Odesszát oly rövid idő alatt Dél-Oroszország közép-pontjává emelte, mind a vasszorgalmú és áldozatkész *Richelieu* nevéhez fűződik.

Odessza fölvirágzása páratlanul áll a kikötővárosok fejlődésének történetében. 1805-ben, amikor kikötőjének még csak amolyan hivatalos átadását ünnepezték, a statisztika szerint már 643 idegen hajó fordult meg az öbölben s három millió rubel értékű gabonát szállított ki a külföldre. Odessza gyors föllendülését vasszorgalmú kormányzóinak köszönheti, *Lanzseron* és *M. E. Voronczof* grófok kormányzósága alatt 1818-ban a város nemcsak kereskedelmi, de már tanügyi, sőt a művészet tekintetében is annyira előrehaladt, hogy a legrégebb orosz városokkal is kiállhatta a versenyt. Ily bámulatos gyorsasággal épült föl a régi Odessza; úgy hogy a régi török erőd helyén néhány évtized alatt teljesen készen állott Fekete-tenger egyik legmozgalmasabb kikötője, melynek forgalma ezidőszereint, már messze fölülmulja azokat a tengerparti városokat, melyek évszázados multra tekinthetnek vissza.

A mai Odessza forgalma szinte csodálatos. A város minden talpalatnyi helyén csupa élet, csupa mozgalmasság. Fényes üzletek, gyárak, bankok, forgalmi raktárak egész tömkelege van itt együtt, melyek reggeltől napestig telvék sűrűlő és fáradhatatlanul dolgozó emberekkel. A mértani pontossággal építési város utcái hasonlítanak az orosz városok nagystílű prospektjeihez. Nyílegyeneselek, szabályosak, de mert mindegyikük amolyan kőbe vésett pontosság, azért a város belső elrendezésének összbenyomása merev és egyhangú. Odessza mozgalmas utcái közül nemcsak az idegenre, de az odesszaikra nézve is úgy tudom, a legérdekesebb a *Puskinszkájá*. Itt lakott 1828. május havában az oroszok halhatatlan költője, *Puskin*, ki az *Altdorfer* nevű palotában kezdte el világhírű verses regényének, *«Anyegin Eugen»*-nek a megírását s ugyancsak ebben a csendes száműzetésben fejezte be a *«Kaukázusi rab»* című romantikus művét. Azt a házat, melyben a nagy költő lakott, most a közelmúltban, a nagy orosz forradalom legvéresebb napjaiban a *«Potemkin»* hajó bombái megrongálták. Álljunk meg egy pillanatra e ház előtt s idézzük föl a nagy orosz költő dicsőséges emlékét. *Puskin*! E név hallatára minden orosz és minden művelt ember szíve hangosabban dobog. Ez a név helyet foglal minden kultúr népi irodalmában. Valódi orosz genie, kinek szívében egész életén keresztül megcsendülnek egyszerű paraszt dajkájának bölcsődalai s az egyszerű *muzsik* dalokon át — az orosz romantikus költészet bűbájos és színpompás meséi. Ezeknek az emlőin nő föl s rövid idő alatt oly nagybecsű alkotásokkal gazdagítja fájának irodalmát, hogy neve csakhamar belekerül

a világirodalomba. Üde, friss, költői motívumait ott szívtá magába valahol a kaftános muzsik szerény otthonában s ragyogó romantikájának csodaszép képeit itt gyűjtögette a szelíd szépségű Krimben és a vadregényes Kaukázusban. Krimi rabsága idejére esik legkiválóbb művének *«Anyegin Eugen»* című verses regényének a befejezése is. *Puskin* költői hatása és minden sikere az emberi lélek életrendjének hű, természetes, színes és vonzó rajzolásában leli magyarázatát. Képei, hasonlatai találóak, természetesen s mindig a valóságon átszűrődve jutnak a lelkünkbe. Hősei az életnek megkapó hűséggel rajzolt pregnans alakjai. Örökbecsű *Anyegin*-jéből, hadd álljon itt mutatóul néhány megkapóan szép versszak:

Hajh! földi létünk múlva múlt!
Egymást váltják fel nemzedékek
S szavára a sors végzetének
Támadnak, érnek, tűnnek, és
Új magról zöldel új vetés.
S ez is megérve, szíjelszörva
Porrá lesz kéréllhetlenül
S ösök porával elvegyül . . .
Eljő, eljő s üt majd az óra,
Midőn nekünk is menni kell
S helyünket más foglalja el.

Élvezzük addig is, barátim,
Ezt a tünékeny életet;
Túl semmiségén, csalódásin,
Nem köt hozzá sok szeretet;
Csaképei elől bezártam
Szemem; de egy reményem, vágyam
Feszíti kebleml' néha még: —
Szomorú volna úgy a vég,
Ha létem nyomtalan maradna;
Nem hirért élek, irók én,
De sorsom dicsőiténem,
Ha ez jutalmul annyit adna:
Hogy egykor, mint hű cimborát,
Említne egy-két jó barát.

S ha tán a végzet kedvezése
Fentartaná e költeményt,
S a Léthe habja nem nyelné be
Feledség bús szákmányaként:
Lehet — oh szívem szép reménye!
Hogy a jövő kor bárgyú lénye
Arczképm előt' felsőhajt
S *«Ez nagy költő volt!»* mondja majd.
Mély bókomat fogadd előre,
Műzsnaknak tiszteleje te!
Kinek kegyekben dúsz keze
Örök borostyánt tűz e főre,
S ki — míg dicsőiként emleget,
Halhatlanítja nevemet!

Tavas, te szerelem idénye,
Jöttöd mily bánatos nekem!
Mily felhullámzó érzeménybe!
Szorúl el sovár kebleml'
Arczomra lebbenő fivalmad
Elűzi tőlem a nyugalmat,
És mintha fenyegetne vész,
Kedélyem, szívem oly nehéz!
Talán hogy nekem lépőporva
Az élv mar, és köröskörül
Minden, mi vigad, él, örül,
Engem csak úntat s a mogorva
Lélek homályos tükörén
Mindent sötétnek látok én?

Hódít a szerelemnek bája
Az életkor minden fokán;
Az ifjú szívet felzilálja —
S mint kora zivatar után
Erdő, mező, rét, újra élnék:
Úgy viharán e szenvedélynek
Üdőbbé válik a kebel,
S teljes virágát nyitja fel.
Ellenben túl az ifjúságon
Pusztító gyászos nyomokat
Hagy az elkészt indulat,
Mint a borongó őszi tájon
A hideg orkán, mely a hol
Dúl, erdőt, völgyet letarol.

E történelmi nevezetességű helytől csak néhány lépést kell tennünk, hogy megpillanthatjuk Odessza népes kikötőjét.

Változatosságot s nagyvárosi hangulatot voltaképpen csak a tengerpartot félkör alakban szegélyező s magasan

fekvő boulevardon kell keresnünk. Itt sűrű-forog az orosz, a görög, a zsidó, a francia, a tatár, az olasz és sok más népfaja a földnek. Mindegyik talál foglalatosságot, mindegyik ló-t, fut, dolgozik, spekulál, kereskedik és — mulat. Mintha nem is a czár birodalmához tartoznék ez a hely, mintha valami amerikai gyárvárosba tévedtünk volna, oly nemzetközi keretben mozog itt minden. Nem csoda, ha idegenre nézve Odessza legvonzóbb helyei, az egészséges levegőjű *Nikolajevszkij* és a *Novij* boulevard. Munka után ide menekül a város lakossága, itt üdül, szórakozik és a kellemes nyári estéken itt gyönyörködik a villamos fényárban úszó öböl felséges panorámájában.

A benszülött odesszaiak az ő kicsiny feketetenger-melléki Párisukra rendkívül büszkék. Különös önértékeséggel beszélnek mindenről, ami odesszai. Különösen a színházukra büszkék, amelybe évenként tömérdek európai hírű művészt édesgetnek, akik szívesen látogatnak oda, mert az odesszai börziánér egytől-egygig nagy gavallér, aki csengő arany rubelekkel fizeti meg a művészetet. A színház igazgatóság, Odessza internacionális lakosságára való tekintetből, hetenkint olasz, német, orosz, sőt francia nyelvű előadásokat is rendez. De bármily erősen jelképezze is az olasz reneszánsz stílusban épült pompás színház az odesszaiak áldozatkészségét és a művészetek iránti szeretetét, a kies fekvésű tengerparti város igazi jellegét mégis csak a kereskedelem művésze adja meg. Nyilvános középületei közül legszebb a *börze-palota*. A Bernardazi akadémikus tervei szerint épült palotát 1889-ben építették s művészi izlés tekintetében ritkítja a párját, Mindenütt márványszobrok, remek mozaik-művek. kényelmes és díszes lépcsőházak s firenzei izlésben készült, izléses dekorációk keretébe illesztett nagyarányú ablakok kötik le a belépő figyelmét.

Odesszát átlagos számítás szerint évenként 200 ezer-nél több idegen látogatja meg. Nemcsak az üzleti érdek vezeti ide az idegent, hanem a város kellemes éghajlata, a pompás tengeri fürdők s az évenként több ízben rendezett tengeri ünnepélyek is oly vonzó erők, melyek ezrével csalogatják ide az üdülést, szórakozást és gyógyulást kereső pénzes embereket. Legvonzóbb fürdőhelye a *Lyiman* nevű tengeri iszapfürdő, melyet az odesszaiak tréfásan a kőszvényesek Eldorádójának neveznek. Gyógyító hatásáról csodás történetek vannak forgalomban. A fürdőhelyek létesítését és a tengerpart rendezését még *Voronzof* kormányzó alatt kezdték. Az öböl igazi kultur-kepe azonban még ma is csak a *Lanzseron*, a *Nagy-* és a *Kis-Fontán* nevű kirándulóhelyekig tart s a *dácsák*, vagyis a nyaraló-telepek kezdetével véget ér.

Odessza különösen a tenger felől szép. Központja alig van, mert az egész város alaprajzát tekintve, hasonlít egy szabályos négyszögrekbe tagolt nagyarányú veteményes kerthez. Éghajlata enyhe s az egész év folyamán mindössze 50—60 olyan napja van, melyeken szigorúbb a téli idő. Egészséges ivóvizét a Dnyeper-ből kapja, ahonnan azt, óriási méretű csöveken, körülbelül negyvenöt versznyi távolságból szivattyúzzák a városba. Odessza a chersonesi kormányzó hatalmi körébe tartozik s ez idő szerint 400 ezernél több lakost számlál. Ezt a számot azonban az utóbbi években zajló forradalom nagyon relatív jellegűvé tette. A lakosság túlnyomó része idegen. A vérbeli orosz Odesszáról kicsinylőleg, sőt élcelődve nyilatkozik s egyáltalán nem tartja orosz városnak. Az oroszoknak e tekintetben igazuk van, mert a város egyetlen orosz nemzeti vonását voltaképpen csak az orthodox templomok adják meg. Belső és külső jellege pedig olyan, hogy akármely modern állam területére odailleik. A kikötőbe vezető monumentális *Upton*-lépcsőn Európának úgyszólván minden népével találkozhatunk. Az ipar- és kereskedelem hozza össze a különböző fajokat.

Odessza tehát első sorban internacionális kikötő-város s csak másodsorban orosz. Tengeri kereskedelmének főanyaga a gabona s szállítási mennyisége évenként a 200 millió rubelt is meghaladja. Nagy forgalma van még a raffinált cukornak, lisztnek, bőrnek és a szappannak. A város évi tiszta jövedelme 4—5 millió rubelt tesz ki, mely jövedelmi tőkét már *Voronzof* kormányzó idejétől évről-évre különféle jótékonyági egyesületek közt arányosan szokta fölosztani a város magisztrátusa.

Sok megpróbáltatásnak volt már kitéve a Fekete-tenger mellékének ez a legvirágzóbb kereskedelmi városa. Mindössze 122 évi fennállása óta négy ízben dühöngött falai között a kolera és a pestis. Kérlelhetetlenül szedte áldozatait a két járvány, mely alkalommal sok ezren pusztultak el. Ezek a csapások azonban még se rejtettek magukban annyi rémületet és izgalmat mint az, amikor az elnyomott nép fölzendült és harci szenvedélyvel követelte emberi jogait. Az emberi jogok méltányos kikövetelése az 1905—6-ban lezajlott s közsímet forradalmi katasztrófákban nyert megdöbbenő kifejezést.

A *«Potemkin»* hadihajó matrózai egész Oroszországra nézve figyelmeztető módon játszották el Odessza kikötőjében az orosz szabadságharc első komolyabb fölvonását. Az a gyorsan elharapódzó forradalmi szenvedély, mely az orosz nemzet millióinak szívében a szabadság érzetét élesztgeti, még ma is a rombolás s a véres utcai harcok jegyében áll előttünk. Az orosz faj immár átértette, hogy létfeltételeiből hiányzik valami, de mert a természetes fejlődés rendes fokozatait átugorni csak nagyon kivételes esetekben sikerül, még sok vér-áldozatába fog kerülni Oroszországnak, míg megtalálja az ideálisabb kibontakozás útját. *Szent-Pétervárral, Moszkvával, Varsóval, Lodzsal, Odesszával* és *Szebasztopol* véres napjai ma már meggyőzően igazolják a szolgálai tengődésből való hirtelen fölbredést, de kimutatják egyúttal egy hiányosan kiművelt forradalmi eszmének a túlkapasait is.

(Folytatjuk.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Az ember tragédiája. Fél század évvel ezelőtt, a nagy nemzeti szomorúság idején írta meg egy nagyon sokat csalódott, szomorú ember, *Madách* Imre «Az ember tragédiája»-t. A nagy mű nyilvánosságra hozása nemzeti öröm volt. A nemzet akkor elő legnagyobbnak költője, *Arany* János adotti hírt az új szellemkincséről az országnak. A Kisfaludy-Társaság ülésében mutatta be 1861-ben a művet s a társaság nagy lelkesedéssel övezte koszorújával annak alkotóját, tagjai sorába választotta az addig ösmertelen filozof-költőt, *Madách* Imrét. És a nagyközönség örvendezve szentesítette az irodalmi fórum ítéletét. Az irodalmi tüneményként megjelent könyvet, melyet ugyancsak *Arany* János rendezett sajtó alá, gyönyörűséggel olvasták mindenfelé, magvas gondolatai megtermékenyítették az elméket. Legkiválóbb esztétikusaink, Erdélyi János, Szász Károly, Greguss Ágost, Gyulai Pál, Beöthy Zoltán magyarázták, fejtegették mélységei jelentéseit. Majd a könyv-irodalomnak mégis csak szűkebb tere szorított köréből diadalmasan tört utat a világot jelentő deszkákra. *Paulay* Edéé az érdem, hogy a hatalmas művet színpadra alkalmazta s 1883 szeptember 20-án előadatta a Nemzeti Színházban. Azóta huszonhárom esztendő telt el s íme az ember tragédiáját *kétszázadszor* adták a múlt hétfőn lelkes, szinte áhítattal figyelő nagy közönség előtt, úgy amint *Somló* Sándor kitűnő érzékkel, nagy szeretettel a régi *Paulay*-féle átdolgozást lényegesen kibővítve, újra színpadra alkalmazta. A gyönyörű alkalomhoz mindenképpen méltó volt az előadás, melyen Évát *Fáy* Szeréna, Ádámot *Beregi*, Lucifert *Gyenes* László játszotta. Gyenesnek ezt a kitűnő alakítását immár jóformán az egész ország ösméri. Már a legelső előadáson is ő játszotta s azóta 184-szer. A színháznak sok erkölcsi és anyagi hasznót (379.736 K 40 f), a színészeknek nagy diadalokat, a

közönségnek nagy lelki gyönyörűségeit szerzett és fog szerezni még beláthatlan időig *Madách* remeke: a magyar elme teremtő geniejének, a magyar irodalomnak örök büszkesége, páratlan fényességű kincse. Vajjon a sok hála-tartozásból és első sorban a *Nemzeti Színház*-ból jutott-e ez alkalommal csak egy szerény babérszörű is a *sztrégovai* sírja, hol a zaklatott lelkű költő, még mielőtt műve nagy diadalját megkezdte, megtörve oly korán elpihent. Tartozó, ki zyeleten, szép cselekedet volna ez.

Kisfaludy-Társaság. A nyári szünet után szerdán délután tartotta meg első fölolvasó ülését a Kisfaludy-Társaság, *Beöthy* Zsolt elnöklésével. *Vargha* Gyula titkári előterjesztései után *Radó* Antal olvasott föl néhány hangulatos elégiát «Római ritmusok» című költemény-ciklusából. Utána *Beöthy* Zsolt mutatta be «Mikes leveles könyve» című nagyobb szabású irodalomtörténeti és esztétikai tanulmányát, mely bevezetője lesz a «Törökországi levelek» legközelebb megjelenő díszkiadásának. Végül *Sajó* Sándor «Togo» című versét olvasta föl *Vargha* Gyula. A *Szász* Károly emlékére, ez év októberében tervezett ünnepet a Társaság bizonytalan időre elhalasztotta.

Uj szindarab. A Nemzeti Színház elfogadja előadásra *Pakots* Józsefnek, a kiváló talentumú fiatal írónak, lapunk belső munkatársának «Forradalmár» című négyfelvonásos színművét. *Pakots*-nak a «Tévelygő lelkek» című darabját már két évvel ezelőtt sikerrel adták elő a Nemzeti Színházban.

Krüszelyi Erzsike költeményei. *Krüszelyi* Erzsike, a széptalentumú költőnő, lapunknak is munkatársa, akinek eddig megjelent kedves, meleg szívből fakadó költeményeit szeretettel fogadta a közönség, karácsonyra újabb verskötetet ad ki. A kötetet melegen ajánljuk a költsézet kedvelőinek figyelmébe. Megrendelhető a szerzőnél *Máramoroszigeten*. Ára fűzve 2 korona, kötve 4 korona lesz. Mutatóul közöljük belőle a következő szép költeményt:

Sírhat a hegedű,
Zenghet a cimbalom:
Beszélhet a fákkal
Az enyhe fuvalom;
Dalolhat a madár
A lomb sűrűjében:
Nem ér a szívemig,
Nem vidít fel engem.

Míg nézem a pezsgő
É néma világot,
Melyben én oly búsan,
Oly egyedül járok:
Feltűnik a képe
Régi boldogságnak,
Mely a múlt ködéből
Tünő árnyékul támad.

E zengő világban
Árva vagyok, árva.
Örökös csendesség
Börtönébe zárva.
Nem oszthatja senki
Szomorú magányom
S börtönöm nyílását
Hej, hiába várom!...

S míg szállok a múltba
A képelet szárnyán:
Azt a boldog időt
Míntha megint járnám,
Mikor gyermek voltam,
Mosolygó, vig gyermek
S hegedű, madárral
Énnekem is zengett!

Ekkor — bár fülemben
Örök csendet hordok —
Feltűnnek egy percze
A régi akkordok
S szomorú szívemnek
Mindenik verése:
Madár dalolása,
Hegedű zengése.

Bemutatók. Színházbajró közönségünk ez idén nem panaszkodhatik, hogy nem elégítik ki premier-szomjúságát, ami a *menyiség*gét illeti. A legutóbbi napokban ismét több újdonság került színre, amelyekből azonban vajmi bajos volna komolyabb irodalmi vagy művészi értéket kihámozni. A *Vigszínházban* egy angol írónak (*Askew Claude*) bűr-tárgyú darabját adták. A darab czíme angolul «*The Sulamite*», magyarul azonban «*Deborah*» és maga a történet erősen a réndrámák mesgyéjén jár, csak a kitűnő előadás tartotta rajta innen. A *Magyar Színház* bécsi operettet adott (*Strausz* Józseftől) silány szöveggel, melyet csak *Merei* Adolf ügyes átdolgozása enyhít valamelyest és az unostuntig ösmert «wiener» keringőkkel. A *Népszínház* eredeti magyar darabban állt elő. És ez dicséretes dolog. Dicséretes még *Vidor* művészi játéka és néhány szinpadilag ügyesen beállított dráma jelenet a darabban, melynek «*Iparumam*» a czíme és szerzője *Major Simon* népszínműnek nevezi. De csak a kosztümök népiesek, azok aztán túlságosan is. A darab levegője, története, alakjai, amit azok tesznek, ahogyan beszélnek — ez mind a régi jó népszínművekhez áll inkább közelebb, mint a mai magyar néphez.

Árpád szobra. Lapunk olvasói előtt ösmeretes, hogy a «*Magyar Világ*» mindjárt megindulása után fölhívta a figyelmet nemzetünknek arra a nagy mulasztására, hogy honszerző Árpád fejedelem emlékét mindezekig nem örökítette meg méltó emlékművel. Fölszólásunk, örömmel látjuk, nem volt kiáltó szó a pusztában, az eszme, lassan bár, testet kezd ölteni. Legközelebb Budapest székesfőváros I. kerületének választmányából indúl ki egy nagyszabású akció, melyre az indítékot *Mayer* Gyula vál. tag lelkes hangú memoranduma adta meg, amit a legutóbbi választmányi ülésen terjesztett elő. Az érdekes indítvány a Duna jobbpartján, a mostani Szent-Gellért-téren óhajt Árpád fejedelemnek monumentális szobrot emeltetni. Azon a helyen, amelynek tágjának a históriai ének szerint honszerző őseink «*Kelenföldön a Dunán átkelének*». Ezzel kapcsolatosan a Gellért-tér «*Árpád fejedelem teré*»-nek, a Fehérvári-út «*Árpád fejedelem útjának*» nevezessék el, míg a Szent Gellért-tér nevet a mai Döbrentei-tel kapná, hol a Gellért-szobor áll. A szobor alapkövetelét már a jövő 1907. évre tervezi, amely év Árpád halálának 1000 éves fordulója. Még pedig június 8-án, amikor I. Ferencz József király koronázásának 40 éves jubileuma esik.

A bujdosók kopsorsói. Mennek már a kopsorsók Isztambul felé, hogy keblükre öleljék és haza hozzák az édes honi földre a bujdosó kurucz hősök hamvait. Hat kopsorsó küldött el a héten Konstantinápolyba a Műemlékek Országos Bizottsága: *Thököly* Imre, II. *Rákóczi* Ferencz, *Zrínyi* Ilona, *Bercsényi* Miklós, *Eszterházy* és *Sibrik* hmvai számára egyet-egyét. A kopsorsók rézből valók, s a magyar ötvösművészet remekei. Hatan vannak. És szomorúan kérdezik egymástól: hol maradt a *hetedik*? Az, amelyik a hívek hívét, *Rákóczi* főkamarsását, az édeszavú, szellemes tollú levélíró — *Mikes* Kelemen hozná vissza az ő imádott fejedelemurával... Az ő számára nem küldhetünk kopsorsót, hamvait nem találták meg, ott pihennek valahol jeltelenül a rodostói elhagyott temetőben... és hallgatják tovább is a tenger zúgását, most már igazán — egyedül, egyedül...

A vándor-kiállítások. A Nemzeti Szalon által rendezett felvidéki vándorkiállítás, melyet *Apponyi* Albert gróf nyitott meg, mint értesülünk, igen szép auspiciumok között indul hódító útjára. A kiállítást Egerben állandóan számosan látogatják és több mútárgynak már gazdája is akadt. Legközelebb délvidéki vándorkiállítását is megindítja a Nemzeti Szalon a temesvári 25-ik jubiláris kiállítással. Ennek a megnyitása is ünnepélyesen történik, *Apponyi* Albert gróf és *Molnár* Viktor államtitkár jelenlétében, akik művésztünk ügyét, mint annak legfőbb vezetői, lelkesedéssel és szeretettel karolták föl és támogatják. **Ör.**

A HÉTRŐL

Angolok Budapesten. Komoly képű angol urak és hölgyek jártak e héten Budapesten. Az angol politikai élet egyik legtekintélyesebb klubjának, az *Eighty-Klub*nak mintegy felszáz tagja érkezett Magyarországra, hogy a magyar politikai, közgazdasági és társadalmi viszonyokat közvetlenül megismerhesse és tanulmányozhassa. Az *Eighty-Klub* a szabadelvű eszmék terjesztésére és a szabadelvű párti szervezkedés előmozdítására alakult angol politikai klub, melynek jelenlegi elnöke *John Morley*, az indiai ügyek minisztere, a választmányi élén pedig, mint ügyvezető elnök, *John Fuller*, az angol kormány egyik tagja áll. Volt elnökei között olyan nevek szerepelnek, mint Gladstone, lord Roseberry, lord Kimberley, sir William Harcourt stb. A klubnak hozzánk látogatóba jött küldöttsége túlnyomó részben kiváló parlamenti tagokból állt. A vendégeket a kormány által e célra kiküldött bizottság fogadta és kalauzolta. Az országgyűlési függetlenségi és 48-as párt a múlt hét szombatján délelőtt 11 órákor üdvözölte a kirándulásban részt vett angol politikusokat a Hungária-szállóban. Az üdvözlésen a kormány tagjai közül *Kossuth* Ferencz és gróf *Apponyi* Albert miniszterek is részt vettek. Az angol vendégek este a *Vigszínház*ba mentek, végig nézték a «*Riquette*» előadását, mely után a színház igazgatósága tisztelőkre bementatta az «*Ocskay brigadéros*» első főlonását külön zene-szám-betétekkel. A kormány az angol vendégek tisztele-

tére szombaton este fényelőz órákor az Országos Kaszinó helyiségeiben díszebédet adott. Szeptember 23-án, vasárnap délelőtt sétakocsizás volt a városban, majd a Margitsziget megtekintése, délben a székesfőváros által adott lunche, este díszelőadás az Operában. Hétfőn délelőtt tíz órákor közös értekezlet a függetlenségl pártkörben. Előadás Magyarország szociálpolitikai törvényhozásáról. Este a függetlenségi párt díszebédet adott üszielőükre a Royal-szálló dísztermében. Ezután az angolok már elutaztak Budapestről. 25-től 28-ig a vendégek a Tátrát tekintették meg, 28-án este pedig a Vaskapuhoz rándultak le. Majd Herkulesfürdőre mentek, ahol tiszteletükre *Daranyi* Ignác földművelésügyi miniszter ebédet adott.

A katolikus nagygyűlés. A katolikusok idei országos nagygyűlését szeptember 23 átol 26-áig tartották meg Budapestén. A nagygyűléssel kapcsolatban több felekezeti egyesület is tartott gyűlést. Vasárnap, 23-án délután négy órákor eukarisztikus körmenet volt a belvárosi templom környékén, este hét órákor pedig a Keresztény Szociális Szövetség tartotti közgyűlést a Vigadó nagytermében. Ugyancsak vasárnap este megnyitó ünnepet rendeztek a Katolikus Ifjak Körének új helyiségeiben, a Sándor-téren. Hétfőn, 24-én reggel *Várossy* Gyula kalocsai érsek misét mondott a belvárosi templomban, s tíz órákor megnyitotta a katolikus nagygyűlést a Vigadóban *Zichy* Jenő gróf. Tizenegy órákor ugyanott eukarisztikus díszülés volt. Hétfőn délután félhárom órákor megkezdte működését a nagygyűlés közművelődési, hiúbuzgalmi és szociális bizottsága. Ugyanekkor az eukarisztikusok (oltárszentség-imádók) is értekezletet tartottak. Délután öt órákor nyilvános ülés volt, melyen *Molnár* János a katolikus hitéletéről, *Mike* Lajos a tekintélyről és a közbizadságról, *Zichy* Nándor gróf a katolikusok legsürgősebb tennivalóiról, *Rakovszky* István pedig a katolikusok autonómiáról tartott előadást. Szeptember 25-én, kedden délelőtt a keresztény szövetségek tartottak kongresszust *Zichy* Aladár gróf elnöklésével, délután pedig az Országos Pázmány-Egyesület tartott közgyűlést *Prohászka* Ottokár püspök elnöklésével. Ugyancsak kedden délután a hittanárók is országos értekezletet tartottak. Szerdán, 26-án délelőtt tizenegy órákor záróülés volt, melyen *Mailáth* József gróf a társadalom szociális föladatairól, *Zichy* Aladár gróf a gazda és a cseléd viszonyáról, *Rudnay* Farkas besztercebányai püspök pedig Krisztusról, mint a világ középpontjáról tartott előadást. Délben egy órákor társasbédél fejezték be a katolikus gyűléseket.

Tisztelgés a polgármesternél. A budapesti gör. kath. egyháztanács küldöttségileg tisztelgett *Bárczy* István új polgármesternél megválasztása és hivatalba lépése alkalmából. A tisztelgés lefolyása igen szívélyes jellegű volt, az új polgármester legnagyobb előzetkénységgel fogadta a magyar gör. kath. társadalom előtte megjelent előkelőségeit. A tisztelgő tanácsstagok sorában ott voltak az egyházközség vezéralakjai. *Pátszélyi* Jenő világi elnökkel az élükön. A küldöttség szónoka *Melles* Emil apátplébános üdvözlő szavaiban jelezvén azt, hogy a budapesti gör. kath. egyház a legifjabb mindama kulturintézmények között, melyeket a székesfőváros ápol és fejleszt, az új intézmény részére kérte az új polgármester jóakarátát és párfogó kegyességét. Megemlékezett az apátplébános a jóakaratról, melyet az új polgármester már a multban tanúsított a gör. kath. törekvések iránt. A polgármester szívesen fogadta az egyházközség üdvözlését és készséggel helyezte kilátásba támogatását a jövőre is és az apátplébános meghívására megígérte, hogy mi-helyt a belső fölszerelés elkészül, az egyházközség templomát személyesen is meg fogja látogatni.

Az Andrássy-szobor leleplezése. A napilapok azt írták, hogy *Andrássy* Gyula gróf lovaszobrának leleplezését a rendező-bizottság az építő sztrájk miatt a jövő tavaszra halasztotta. Ez a híradás nem felel meg a valóságnak. A szoborbizottság elnöke, *Oromon* Dezső báró távirati értesítést kapott arról, hogy a hadügyminisztérium a még befejezetlen munkák elvégzésére műszaki katonákat bocsátott a bizottság rendelkezésére, s így a szoborleleplezés még az ősszel megtörténhetik az ünnepség valószerűleg novemberben lesz, amikor a delegáció Budapestén tanácskozik és a király is itt lesz. A király a leleplező ünnepen okvetlenül jelen lesz. Ez a czáfolat

helyén való. Már annyiszor elhalasztották az Andrássy-szobor leleplezését, hogy újabb elhalasztásról szóló hírközlésre ezentúl már igazán nem vagyunk kaphatók.

A bujdosók hamvai. Rákócziinak és számkivetésben hős társainak hamvai nem sokára itt pihennek az édes magyar földben. A szent hamvak számára már útnak indultak Konstantinápoly felé a koporsók. A hamvak Orsovánál érnek magyar földre eléjük zarándokolnak a küldöttségek és nagyobb szabású ünnep keretében fogadják az idegenben elhunyt hősöket. Orsováról Budapestre szállítják a koporsókat s itt tartják meg a második zarándoklatot és az ünnepies egyházi Te Deum-ot. Innen a további út már a végső nyugóhelyre, Kassára visz, ahol a legutolsó és legnagyobb ünnep végebe: a temetési gyászszertartás. A budapesti ünnepek után következő éjjel fogják Rákóczi hamvait Kassára szállítani. A vonattal együtt fog utazni a kormány, a képviselőház s a főrendiház elnöksége és számos más előkelő funkcionárius. A fejedelmi hamvakat vívő különvonat rövid ideig megáll Hatvanban, Füzes-Abonyban és Miskolcon. Hosszabb ideig Abaujmege első községében, Szikszón, ahol a megye küldöttsége várja s ahol az első gyászszertartás lesz. A vonat Kassára reggel nyolcz órákor érkezik s a fejedelmi hamvak eltemetése éppen azon a módon fog megtörténni, amint ugyancsak Kassán I. Rákóczi Ferencz fejedelmet eltemették. Mindezekre nézve *Romy* Béla miniszteri tanácsos, *Rakovszky* Endre abauji főispán és *Semsey* László országgyűlési képviselő tárgyalnak már *Wekerle* Sándor miniszterelnökkel és *Andrássy* Gyula gróf távollétében *Hadik* János gróf államtitkárral s a programra nézve mindenben megállapodtak. E program részleteit kellő időben fogják közzéténni. Itt említjük meg, hogy még két kurucz hős temetést hiába kutatták *Thaly* Kálmán és társai, nem lehetett rájuk akadni. Az egyik *Forgách* Ádám gróf, aki szintén Rákóczi tábornoka volt és Lengyelországban hunyt el 1710-ben; a másik *Bottyán* János, aki Esztergomban volt várkapitány s már 1686-ban Buda visszavétele alkalmával 400 huszárjával s 200 komáromi és győri sajkással 500 török lovaszt, majd másnap Adonynál ezernél több törököt levagott. A Csepel-szigeten át sietett a menekülő törökök elé s ott a törökök száznál több háremhölgyét fogta el, azonkívül tömérdek kincset kerfett kézre a keresztény tábor részére. Majd 1689 ben Szerbiában, Grabovánál döntötte el huszárjaival az ütközet sorsát, amiért I. Lipóttól vitézségi nagy aranyérmét nyert, 300 aranyat nyomó láncon, melyet mint kurucz-tábornok is viselt. Az 1707-iki dunántúli hadjáratot oly kiváló tudással viselte, hogy még a császári vezérkar írói is a harcászati tudomány nagymesterének nevezik őt. *Bottyán* 1709-ben halt meg a tarna-örsi táborban s Gyöngyösön a ferencziek templomában temették el. *Thaly* Kálmán és *Nagy* Géza kutattak és ásattak, hogy rátaláljanak temetere, de hiába.

Magyar léghajós útja. A magyar vállalkozási kedvet is fokozta a haladó idő. Most például egy *Mátray* Vilmos nevű magyar ember merész léghajós-útjáról adnak hírt Amerikából. Kolumbia nevű léghajóján kétszáz mértföld utat tett meg a levegőben s átszállt a Micsigan-tó fölött. Igaz ugyan, hogy léggömbjével a vihar hajtotta a tó fölött és csaknem életébe került a merész út, de bravurját érdekesebbé teszi az a körülmény, hogy *Mátray* kivételével még senki sem szállt át léghajón a tó fölött.

A karánsebesi királysobor. Karánsebesen október 7-én leplezik le I. Ferencz József király szobrát. A szobor felállítását célzó mozgalom 1903-ban indult meg a város képviselőtestületének kezdeményezésére. A mozgalom célja volt, hogy az 1873. évi XXVII. t.-cz. keletkezése és szentesítésének 30-ik évfordulója s a ut határovidéki különleges közjogi és politikai állásának megszünte és az anyaországhoz történt visszacsatolása alkalmából a volt 13. sz. bántási román határvérezd volt székhelyén, Karánsebesen, közadakozásból a királynak szobor emeltesse. Az emlékművet a *Fadrusz* Jánostól alkotott tervezet nyomán tanítványa, *Rollinger* Rezső készítette és leleplezése a király képviseletében *József* főherczeg, azonkívül az országgyűlés mindkét háznak küldöttsége, valamint a kormány s egyéb előkelőségek jelenlétében történik.

Az ungvári reáliskola. Egy ungvári küldöttség tudvalevőleg *Apponyi* Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszternél járt és arra kérte, hogy az ungvári állami alreáliskolát nyolczosztályúvá fejlessze. Ebben az ügyben átadták a miniszternek Ungvár város képviseletétől elének *emlékiratát*. Az emlékirat utal arra, hogy az alreáliskola főnállása kilencz évében életképeességét bebizonyította, a szülők bizalmát megnyerte, a túlszűfolt fögimnázium

tanulóinak számát százötvennel apasztotta és a kifejlesztéssel a reálisokla ezt az apasztást jobban teljesítheti, így a kifejlesztés nemcsak a reálisokla életkérdése, hanem a főgimnázium didaktikai és paedagogiai érdeke. Már két ízben kérte a város a kifejlesztést s ragaszkodik a reálisoklához, mert nagy vidéken, messze való távolban egyetlen reálisokla sincs, ellenben hozzá egészen közel (zenhat gimnázium van. Fontos a főreálisokla a rutén akció, a helyi és általános oktatás-ügy, állami és nemzeti érdekek szempontjából. A vallás- és közoktatásügyi miniszter már öt év előtt rendelkezéssel megígérte a nyolcz osztályt, melynek berendezésére újabb, nagyobb költségek sem merülnek föl, mert a kétemeletes palotaszzerű épületben most is hat osztály számára van hely (azonkívül a tanításra is felhasználható tágas öltöző-szoba s külön kísérleti terem). A szolga lakása kitelepítésével s az igazgatói lakás egyik, külön folyosóra nyíló szobájának igazgatói íróhelyiségül felhasználása esetében a 8 osztályt kényelmesen elhelyezhető és így éveken keresztül elég volna az épület.

☛ A tüdővész ellen. Kassán a József főherceg szanatórium-egyesület heti bizottsága dr. Takács Menyhért prépost-prélátus elnökle alatt rendkívüli ülést tartott, amelyen elhatározták, hogy ciklikus előadások mel'ett tuberkulózis-kiállítást rendeznek, amelynek megnyitására Augusztus főherceggasszonyt kérik föl. Miután az egyesület javára rendezendő hangverseny és a kézimunka-kiállítás sikeres eredményre érdekében több intézkedés megtételét határozták el, a gyűlés véget ért.

☛ Az amerikai püspökség. Mint értesülünk, dr. Vályi János epéresi és Firkács Gyula munkácsi püspökök az amerikai püspökség szorgalmazása céljából Rómába tervezett útjukat, a szentszéktől nyert értesülések folytán, november hó elejére halasztották.

☛ Dr. Demkó Kálmán nyugdíjaztatása. A mint hiteles forrásból értesülünk, dr. Demkó Kálmán VIII. ker. főgymn. igazgató a vallás- és közoktatásügyi minisztertől szabadságot kért megromgált egészségi állapotának helyreállítására végett. A miniszter a kért szabadságot készséggel megadta s egyúttal *Létmányi* Nándor VII. ker. gymn. tanárt bízta meg az igazgatói teendők végzésével. Dr. Demkó Kálmán szabadsága leteltével végleg nyugalmába vonul. Ebből az alkalomból egy fővárosi estilap annak tulajdonosja Demkó Kálmán nyugdíjaztatását, hogy a miniszterium részéről e napokban hivatalában tartott vizsgálat — pénzbeli szabálytalanságoknak jutott a nyomára.

Mi a magunk részéről azt a megjegyzést fűzzük ezen híresztelésekre, hogy ismervé Demkó Kálmán eddigi szereplését és puritán jellemét, lehetetlennek tartjuk a felsorolt terhelő adatokat. Mi nem hiszhetjük, hogy a váratlanul bekövetkezett nyugdíjaztatás oka ebben rejlenék. Ohajjuk és kívánjuk, hogy Demkó Kálmán hirtelen megrendült egészségi állapota minél előbb helyre álljon.

☛ A háztartási kiállítás. A székesfehérvári tanácsa a háztartási kiállítás megtekintését, az illetékes igazgatóságok útján, a főváros összes községi leányiskoláinak figyelmébe ajánlotta. Erre a határozatra való tekintettel, a kiállítás idejét, a kultuszminiszter engedelmével az állami felsőbb leányiskola helyiségében (Andrássy-út 65.) október hónap 15-ikéig meghosszabbították s e szerint a kiállítás ott, a jelzett időig, naponként reggel 9 órától délután 6 óráig bármikor megtekinthető. Belépődíj, a Tulipánkert-Szövetség javára 20 fillér, iskolás növendékek részére 10 fillér. Szegénysorsú tanulók a kiállítást ingyen látogathatják.

☛ A milánói magyar kiállítás. A Rómában megjelenő *L'Italia industriale artistica* című folyóirat augusztus-szeptemberi füzeté hosszú és érdekes cikkeiben ismerteti a milánói magyar kiállítást, amelyről nagyon dicséző módon emlékszik meg. A cikelyt a kiállításon készített fényképfelvételek díszítik. Közli azonkívül a lap a magyar bizottság vezetőtagjainak az arczképet.

☛ Pusztító tajfun. E héten a napilapok a tajfunnak borzalmas pusztításáról adtak hírt. Londonból azt jelentik, hogy a tajfun-katasztrófa sokkal borzasztóbb volt, mint eddig hitték. Hongkongban ötvennél több hajó elmerült vagy zátonyra jutott. Egy angol ágyúzászad és egy kínai cirkáló hajó elpusztult. A halottak számát még nem tudják, de bizonyos, hogy több ezer kínai, többnyire a folyamamon levő úgynevezett csónakházak lakói, lettek a katasztrófa áldozatai. A Fronde francia hajó elveszett. A vihar épp oly hirtelenül szűnt meg, mint ahogy kezdődött és két órával a vihar megszűnése után a hongkongi kikötőbe érkezett a Terrible angol cirkálóhajó és egy angol postahajó, amelyek a borzasztó viharról semmit sem tudtak.

Kiadó és laptulajdonos: A „Magyar Görög Katolikusok Egyesülete”. — Pallas részvénrtársaság nyomdája Budapesten.

☛ A hegyvidéki paraszt mintagazdaságok. A gyakorlati példaadás céljából berendezett népies mintagazdaságok, amelyeket annak idején *Darányi* Ignác első földmiveltésügyi minisztersége alatt karolt fel és tett országos intézménnyé, minden vidéken bevaltak. A hegyvidéki miniszteri kirendeltség vezetője, Kazy József miniszteri tanácsos ezt az intézményt a rutének közötti is meghonosította és a mult évben öt parasztagazdaságot szervezett át példaadó gazdasággá. A beregszomi és czirokabélai a tipikus magyar parasztagazdaság javított formáját képviseli, a többi azonban a hegyvidéki sajátos viszonyaihoz idomul. Így az árdánházi gazdaság főleg a gyümölcs- és takarmánytermelésre van berendezve, úgy hogy a harmincz holdas terület 20 méteres sortávóban gyümölcsöst alkot, a gyümölcsfák alatt pedig takarmányt termelnek. A márokpapi, a sik-sági az alsóvereczei a hegyes vidéki állattenyésztő gazdaság okos vitelére ad gyakorlati utmutatást. A mintagazdaságok felszerelésére a földmiveltésügyi kormány kerekén 10,000 korona állami segélyt adott s ebből kapták a gazdaságok a szükséges gép- és tenyészállat-instrumetumot. Ebből javították meg az épületeket s rendezték be a trágyatelepeket, szereztek be a gyümölcs-oltványokat és vetőmagvakat. Az akcióban a gazdaság gyakorlati tanítása a második fontos lépés, amely nyomban követte az elsőt, tudniillik a sok helyütt birtoktalanná vált népföldöz juttatását az uradalomtól való bérlet és vásárló vállalkozások támogatása útján.

☛ Orosz mise Makón. Különös hír látott napvilágot a mult napokban. A makói görög katolikus templomban a hívők legnagyobb meglepetésére orosznyelvű misét tartottak. A hívők hangosan adtak kifejezést megbotránkozásuknak Czimbolinecz János kántor ellen és csak a szent hely iránt való tisztelet tartotta vissza őket attól, hogy botrányt ne csináljanak. Azonban a mise befejezése után nyomban lelkesükhöz fordultak a magyar nyelv megsértése miatt. Ez az eset csakugyan alkalmas arra, hogy a legnagyobb fölháborodás zúgjon a nyomában. Szinte hihetetlennek tetszik, hogy egy olyan szintiszta magyar városban, a magyar alföld közepében, ilyen sérelmet történhessék meg a magyar nyelv ellen. Ha még valahol a galicizai határ közelében történt volna ez az eset valamely eldugott kis faluban, akkor menthető volna. Szóval nagyon érthetetlen s egyúttal fölháborító ez a makói eset. Hanem a Magyar Világ elfoglalt és sokszor hangoztatott álláspontját csak annál inkább igazolja. Mi voltunk azok, akik a szlav liturgikus könyvek magyarra fordítását mindig sürgettük s ime a szomorú valóság, hogy siet erre irányuló érveink gyarapítására. Magyar liturgiát kérünk s akkor egyszer s mindenkorra rendezben vagyunk e kérdéssel, akkor nem történhetik meg az ilyen eset. A magyar görög katolikusok hitbeli élete és a magyar nemzeti érdekek szempontjából tehát ismét sürgetjük régi óhajunkat.

☛ Gör. kath. ima- és énekes könyvek. Több alkalommal jeleztük, hogy a görög katolikus szertartásu magyar imakönyvek a fővárosi plébánián kaphatók. Ezen közleményünkkel kapcsolatban pótlólag az érdeklődőkkel még azt is tudatjuk, hogy a jelzett imakönyveken kívül ugyancsak ott *durogi kiadásu liturgikus könyvek* és *«Szerkőnyvek»* (euchologion) is beszerezhetők.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

V. I. Debreczen. Hálás köszönet a kedves küldeményért. Egyik legközelebbi számunk ékessége lesz.

M. N. I. (*Kezdetlen éj. Elrepülnek . . .*) Sajnálattunkra ezeket sem használhatjuk. Az elsőt utolsó strófájának disszonáns sorai rontják el (a bitófará jutó fiúval!), a második *Tóth* Kálmán nagyon ösmert népdalának («Fütyül a szél, az idő már öszre jár . . .») a gyöngye visszhangja.

Z. K. Budapest. (*Az aradi bitó. Az éber kis leány.*) Önképzőkörü dolgozatnak megjárják, de nyilvánosság elé még nem valók.

Igricz. (*Tovább!*) A közlést ön sem kívánja, ez helyes önkritikára vall. A haladást mi is örömmel konstatáljuk. Csak — tovább!

D. K. (*Mindig estik . . .*) Az igaz. De ha ezt a verset kiadnók, még jobban elkekeredne az idő és méltán.

K—r. Mi abban a rovatban lehetőleg csak irodalmi értékű dolgokkal óhajunk foglalkozni.

Sz. Érdekes dolgok, sorra kerülnek.

B. I. Ungvár. Legyen türelemmel a jövő hét végén már módunkban lesz kimerítő értesítést küldeni.

K. Z. Szeged. Ilyen találmány ismertetésére kár pocskolnival az időt, a munkát, — a tintát.